

SELETUSKIRI

Vabariigi Valitsuse korralduse „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027” muudatustepanekute heakskiitmine ja volituse andmine” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (edaspidi *ÜPP*) eelarve aastateks 2021–2027 on 385 miljardit eurot, mis moodustab alla kolmandiku EL eelarvest. ÜPP eelarve jaotub kahe samba vahel – otsetoetused ja turukorraldus kui ÜPP I samm ja maaelu arengu toetused kui ÜPP II samm – mida rahastatakse vastavalt Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (edaspidi *EAGF*) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (edaspidi *EAFRD*).

Eesti saab 2021–2027 perioodil EAGF-st 1,354 miljardit eurot ja EAFRD-st 698,5 miljonit eurot. ÜPP 2021–2027 väljatöötamise läbirääkimised Euroopa Liidu tasandil ei lõppenud 2020. aastaks. Seetõttu muutusid 2021. ja 2022. aasta üleminekuaastateks, kus uue perioodi vastavate aastate vahenditele rakendati ÜPP eelarveperioodi 2014–2020 reegleid. Eestile tähendas see, et 2021. ja 2022. aastal oli võimalik kasutada uue perioodi vahenditest otsetoetusteks 384 miljonit eurot ning aastatel 2021–2025 maaelu arengu toetusteks 258,5 miljonit eurot (sh 63 miljonit eurot Euroopa Liidu taasterahastust) EL-i vahendeid, viimaseid Eesti maaelu arengukava 2014–2020 (edaspidi *arengukava*) raames. ÜPP rakendamine uue perioodi reeglite järgi toimub aastatel 2023–2027 ning sellel perioodil on Eestil kasutada EAGF-st otsetoetustena 1,008 miljardit eurot ja sektoripõhiste sekkumistena 0,7 miljonit eurot ning EAFRD-st 440 miljonit eurot. EAFRD sekkumiste ja EAGFi sektoripõhiste sekkumiste EL fondide osale lisandub Eesti-poolne finantseerimine kokku 185,3 miljonit eurot.

Perioodi 2021–2027 ÜPP vahendite kasutamiseks aastatel 2023–2027 tuli kõigil liikmesriikidel koostada strateegiline programmdokument – ÜPP strateegiakava. Tegemist on muudatusega võrreldes eelmise eelarveperioodiga – selle maaelu arengukavad asendusid sisuliselt ÜPP strateegiakavadega, mis hõlmavad olulisel määral (sh kõik otsetoetused) nii ÜPP I sammu (rahastus EAGFist) kui ka II sammu (rahastus EAFRDst) ja tagavad valdkonna terviklikuma planeerimise. ÜPP strateegiakava kaudu programmeeritakse enamus ÜPP I ja II samba vahenditest ja elementidest. ELi tasandil on määratletud ÜPP üld- ja erieesmärgid, mis tuleb liikmesriikidel saavutada oma ÜPP strateegiakavas kavandatud sekkumiste ehk meetmete kaudu.

Vabariigi Valitsus kiitis 2021. a aprillis heaks Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 (edaspidi *PõKa 2030*). PõKa 2030 koostati Maaeluministeeriumi poolt tihedas koostöös asjaomaste ministeeriumide ning esindusorganisatsioonidega. PõKa 2030 võeti aluseks 2021–2027 perioodi Eesti ÜPP vahendite planeerimisele ning Eesti ÜPP strateegiakava väljatöötamiseks. ÜPP strateegiakava koostamisega alustati Eestis 2019. aastal ning koostamise protsessi juhtis samuti Maaeluministeerium. ÜPP strateegiakava koostamiseks moodustati juhtkomisjon. Juhtkomisjoni ülesandeks oli kujundada Eesti seisukohad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika toetuste andmist reguleerivate õigusaktide kohta ning koordineerida ÜPP strateegiakava koostamist, teha strateegiakava kohta ettepanekuid ja kujundada seisukoht strateegiakava kohta enne Vabariigi Valitsusele esitamist. Juhtkomisjoni olid kaasatud asjaomased ministeeriumid (Rahandusministeerium, Keskkonnaministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Sotsiaalministeerium), Riigikantslei ja sektorite (põllumajandus, toiduainetööstus, keskkond,

metsandus, kogukonnad, ettevõtlus) esindusorganisatsioonid, teadus- ja arendusasutused ning rakendusasutused.

Vabariigi Valitsus kiitis välja töötatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027 (edaspidi *strateegiakava*) eelnõu heaks 9. juuni 2022. a korraldusega nr 167, andes viimasega ühtlasi maaeluministrile volituse läbirääkimisteks Euroopa Komisjoniga. Euroopa Komisjon kiitis strateegiakava heaks 2022. a 11. novembril rakendusotsusega nr C(2022) 7912 final.

Strateegiakava raames on kavas rakendada kokku 55 toetusmeedet ehk sekkumist, mis jagunevad ÜPP horisontaalse eesmärgi ja üheksa erieesmärgi vahel. Strateegiakava alusel makstavaid toetusi menetletakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) ja selle alusel antavate rakendusaktide alusel. Esimeste strateegiakava sekkumiste, milleks olid otsetoetused ning pindala- ja loomapõhised maaelu arengu toetused, rakendamine algas 2023. a kevadel.

Käesoleva eelnõuga nähakse ette strateegiakava teiste muudatusettepanekute heakskiitmine ja Euroopa Komisjoniga muudatuste osas vajaduse korral läbirääkimiste pidamiseks volituse andmine.

Korralduse eelnõu ja seletuskirja valmistas ette Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi regionaalarengu osakonna nõunik Ove Pöder (tel 625 6290, ove.poder@agri.ee). Seletuskirja lisaks 1 olevad strateegiakava muudatusettepanekud ning lisaks 2 oleva muudatusettepanekute kohaselt muudetud strateegiakava põhiteksti valmistasid ette ka Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi regionaalarengu osakonna, põllumajanduskeskkonnapoliitika osakonna, põllumajanduspoliitika osakonna, maapoliitika ja riigivara osakonna, teadus- ja arendusosakonna ning taimetervise osakonna töötajad.

2. Eelnõu eesmärk

Käesoleva eelnõuga tehakse strateegiakavas muudatusi järelejäänud rakendamise aastateks, et tagada muutunud ja pidevalt muutuv keskkonnas paremini rakendatavate sekkumiste sobivus strateegiakava eesmärkide täitmiseks. Kuna strateegiakava otsetoetuste sekkumiste ning pindala- ja loomapõhiste maaelu arengu toetuste sekkumiste rakendamine algas juba 2023. a kevadel, siis on praeguseks hetkeks, esimese taotlusvooru tulemusel ilmnunud mitmeid aspekte nii sekkumise nõuetes kui ka sekkumistega seotud tingimuslikkuse süsteemi nõuetes, mida tuleks muuta. Samuti on seoses tingimuslikkuse süsteemiga tehtud lihtsustavaid muudatusi EL-i õigusaktides, millest tulenevalt tuleks muuta ka strateegiakava. Investeeringutoetuste sekkumiste osas on praeguseks hetkeks toimunud üksikud taotlusvoorud, ent juba ettevaatavalt tuleks teha muudatusi, mille tulemusel laiendatakse nendes abikõlblike tegevuste ja kulude loetelu.

3. Eelnõu sisu

Vabariigi Valitsuse korraldus kehtestatakse ELÜPSi § 2 lõike 3 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186), artikli 119 lõigete 1 ja 2 alusel. ELÜPSi § 2

lõike 3 kohaselt võib Vabariigi Valitsus ÜPP abinõu rakendamiseks anda oma pädevuse piires korralduse küsimuses, mille otsustamise õigus on asjakohaste ELi õigusaktide ja nende alusel kehtestatud õigusaktide kohaselt liikmesriigil. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikkel 119 näeb ette tingimused, millele peavad vastama liikmesriikide poolt Euroopa Komisjonile esitatud taotlused strateegiakavade muutmiseks, samuti reguleerib kõnealune artikkel strateegiakavade muutmise menetlust Euroopa Komisjoni ja liikmesriigi vahel. Sama määruse artikli 124 lõike 4 punkti d kohaselt tuleb strateegiakava korraldusasutuse, kelleks ELÜPSi § 10 lõike 4 kohaselt on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, ettepanekute kohta strateegiakava muutmiseks esitada oma arvamus strateegiakava seirekomisjonil. 2024. a 30. mail saadeti arengukava ja strateegia ühise seirekomisjoni liikmetele tutvumiseks pakett strateegiakava olulisematest muudatuseettepanekutest, 12. juunil toimunud seirekomisjoni istungil neid ka seirekomisjoni liikmetele tutvustati ning anti selgitusi ja vastuseid seirekomisjoni liikmete kohapeal esitatud küsimustele. Seirekomisjon sai istungil oma arvamust avaldada, vastuväiteid ei esitatud.

Strateegiakava olulisemad muudatused on järgmised:

- maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise (HPK) standardis 8 (HPK 8 Tootmisega mitteseotud objektide ja maa-ala säilitamine, et suurendada elurikkust) eemaldatakse esimene nõue (HPK 8.1) – tootmisest kõrvale jäetud maa-alade ja elementide säilitamise nõue;
- strateegiakavasse lisatakse sotsiaalse tingimuslikkuse karistus- ja kontrollisüsteemi kirjeldus;
- otsetoetuste sekkumistes (v.a kõik ökokavad ning sekkumine 7.1 „Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele“) suurendatakse ühikumäärade paindlikkust 10%-lt 25%-ni (vähendatakse minimaalset ühikumäära ja suurendatakse maksimaalset ühikumäära);
- sekkumises 1.5 „Põllumajandustootmisega seotud toetus ute ja kitse kasvatamiseks“ asendatakse vanuse nõue „vähemalt 1-aastane“ uue vanuse nõudega „vähemalt 10-kuune“ ja hakatakse maksma toetust ka vähemalt 10 kuu vanuste emaste lammaste ja emaste kitsede kohta, muudatuses tulenevalt muudetakse ka sekkumise nimetust – uueks nimetuseks saab „Põllumajandustootmisega seotud toetus lamba ja kitse kasvatamiseks“;
- sekkumises ÖK3 „Kliima- ja keskkonnakava: ökoalad“ muudetakse nii toetuse nõudeid, toetuskõlblikkuse tingimusi, baasnõudeid, ühikumäärasid, toetuste ulatust ja summasid, sealhulgas sihttasemeid;
- sekkumises KK9 „Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades“ toetuskõlblikkuse tingimustes loetakse minimaalse nõutava metsamaa suuruse (0,3 hektarit) nõue täidetuks ka siis, kui selle 0,3 hektarit moodustavad mitu alla 0,3 hektari suurust üksteisega piirnevat looduskaitseliste piirangutega erametsamaad, mis kokku on vähemalt 0,3 hektarit;
- sekkumises 2.1.1 „Mesindussektori sekkumine 1 – mesinike teadmiste ja oskuste parandamine ning tehniline abi“ muudetakse kavandatavaid ühiksummasid ja eelarveid aastateks 2025–27;
- sekkumises 2.2 „Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ suurendatakse maksimaalset toetuse summat ühe taotleja kohta 2 miljonilt eurolt programmiperioodi jooksul 3,5 miljoni euron programiperioodi jooksul, samuti muudetakse sekkumises abikõlblikuks ka majanduslikku võimekust ja konkurentsivõimet parandavad investeeringud;
- sekkumises 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ muudetakse abikõlblikuks masinate, sealhulgas kasutatud masinate soetamine ning mitmeaastaste taimede ostmine;
- sekkumises 7.2 „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine“ suurendatakse maksimaalset toetuse summat ühe taotleja kohta kogu strateegiakava programmiperioodi jooksul 60 000 eurolt 100 000 euron, samuti muudetakse abikõlblikuks kasutatud masinate soetamine;

- muudetakse sekkumise 8.3 „Investeeringud bioressursside väärindamisse“ fookust, suunates see kitsamalt just kõrvalsaaduste ja jääkide väärindamiseks, mitte laiemalt kogu bioressursi väärindamisele;
- sekkumiste KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“, 2.2 „Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“, KK2.1 „Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (tootlikud investeeringud)“, 3.1.1 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“, 3.2 „Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“ ja 3.4 „Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamine“ väljund- ja finantsnäitajate saavutamist lükatakse edasi;
- muudetakse tulemusnäitajate R.35 (Mesilasperede säilitamine: ÜPP raames toetust saavate mesilasperede osakaal) ja R.37 (Majanduskasv ja töökohad maapiirkondades: ÜPP projektidega toetatud uued töökohad) väärtust aastatel 2025–29 ning üldist sihtväärtust.

Seletuskirja lisa 1 kajastab strateegiakava muudatusettepanekuid. Seletuskirja lisa 2 on toodud muudatusettepanekute kohaselt muudetud strateegiakava põhitekst. Muudetud strateegia põhitekst sisaldab ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 119 lõikes 2 nimetatud muudatusi (kirjavigade või ilmsete vigade parandused või redaktsioonilised parandused), mis ELÜPSi § 10 lõike 2 kohaselt ei nõua Vabariigi Valitsuse heakskiitu.

Strateegiakava kehtiva versiooniga on võimalik tutvuda Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi veebilehel aadressil <https://www.agri.ee/euroopa-liidu-uhise-pollumajanduspoliitika-strateegiakava-2023-2027>.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706) ning komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2023/370, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2115 seoses ÜPP strateegiakavade muutmise taotluste liikmesriikidepoolse esitamise menetluste ja tähtaegadega ning täiendavate juhtudega, millal ÜPP strateegiakavade muutmise taotluste maksimumarvu ei kohaldata (ELT L 51, 20.02.2023, lk 25–30).

5. Eelnõu mõjud

Muudatuste mõjusid on kirjeldatud seletuskirja lisa 1, kõigi muudatusettepanekute kirjelduste juures.

6. Eelnõu rakendamiseks vajalikud kulutused

Muudatused ei too kaasa vajadust täiendavate riigieelarveliste vahendite järele.

7. Eelnõu koostöölastamine

Eelnõu esitatakse koostöölastamiseks Haridus- ja Teadusministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Rahandusministeeriumile ja Sotsiaalministeeriumile, samuti informatsiooniks arengukava ja strateegiakava ühisele seirekomisjonile.